

George Haca

Un ultim omagiu

N

u s-a stins încă ecoul ovațiilor răsplătind tulburătoarea creație din Richard al III-lea și iată-ne siliți să-i aducem lui George Vraca ultimul omagiu, cu durerea sporită de proaspăta și atât de via amintire a rolului care a încununat cariera unuia din cei mai buni și mai iubiți actori ai noștri. Căci Richard a însemnat nu numai un rol uriaș, ci și o sinteză a forței sale creatoare, a concepției sale despre teatru, a mijloacelor sale scenice.

În măsura în care Vraca a fost una din cele mai reprezentative figuri din strălucita frescă a actorilor ce au dominat scena în ultima jumătate de veac, prezența sa printre noi pînă în aceste zile o socotim, pe bună dreptate, ca pe o prezență a însăși tradiției teatrului nostru. Tradiție, nu ca manieră (jocul lui Vraca a cunoscut mereu tocmai permanenta căutare a noului, a modernului, dovedind năzuința unui artist cu adevărat contemporan ce se vrea statornic la înălțimea epocii), ci ca poziție față de artă, ca respect față de nobila profesiune a teatrului și consecvență în abordarea unor sarcini artistice din ce în ce mai complexe.

De obicei, cînd se vorbește despre repertoriu, referirea se face la repertoriul teatrelor. În concepția majoră a unei mișcări teatrale, acest repertoriu nu poate fi însă despărțit de repertoriul actorului. Repertoriul unui teatru se măsoară după cel al actorilor săi, după rolurile ce reprezintă profunde sinteze filozofice traduse în puternice caractere. De aceea, cînd Vraca a împlinit cu Richard cel de-al treisprezecelea rol shakespearian jucat pe scena romînească, aceasta a însemnat implicit cartea de vizită a unui mare teatru, a mării tradiții a Teatrului Național (atît în strictul sens legat de prima noastră scenă, al

cărei slujitor de prestigiu a fost multă vreme, dar și în sensul mai larg al mișcării naționale de teatru). Și e remarcabilă lecția etică a actorului ajuns la consacrare, care nu se oprește în loc, nu se mulțumește cu succese ușoare și sigure, ci se angajează îndrăzneț pe drumul unor noi și din cele mai dificile roluri. Acest strălucit exemplu Vraca l-a dat din plin.

Mi-l amintesc în nenumăratele sale creații de-a lungul unei prodigioase cariere. De la Romeo, Hamlet și Jacques melancolicul (în Cum vă place), la Faust sau la Electra lui O'Neill, de la Vlaicu-Vodă și Fintina Blanduziei la Trenul blindat, Ruptura sau Fiul meu, Vraca a jucat o impresionantă gamă de roluri. El a trecut cu egală măiestrie de la primul amarez plin de farmecul tinereții, la compoziții de eroi clasici, de vârste și genuri diferite, a dat viață unor figuri de luptători comuniști. Vraca a fost, cred, unul din actorii cu cel mai bogat și mai variat repertoriu. El se confundă cu însăși noțiunea de actor în cel mai înalt înțeles al cuvântului.

Nu știu mulți artiști dramatici care să fi cunoscut de-a lungul unei vieți succesul atât de deplin pe care l-a cunoscut Vraca. Și, totuși, departe de orice împăunare vană, el a rămas pînă la sfîrșit un neobosit muncitor al scenei, perfecționîndu-și excepționalele calități. Neuitate vor rămîne în amintirea noastră ținuta sa plină de noblețe, eleganța mișcărilor, timbrul glasului său, claritatea dicțiunii, originalitatea interpretării. Ca orice mare artist, a fost, în felul său, unic.

Generații de actori l-au avut în față ca pe un minunat model de probitate profesională și de generozitate sufletească. Tinerii care au lucrat alături de el au beneficiat direct de aceste calități. Ca un frate mai mare, Vraca le-a îndrumat pașii, convins că avea datoria să le transmită moștenirea înaintașilor luminată de o înaltă gîndire contemporană. Ii urmărea dezvoltîndu-se, cu sentimentul unei realizări proprii. Așa cum atât de frumos obișnuia să spună adesea, rolurile lor erau și rolurile sale.

George Vraca și-a încheiat cariera în admirația unanimă. A trăit și a murit ca un adevărat artist al poporului. Conștiința că arta trebuie să servească oamenilor și că un artist trebuie s-o servească mai presus de orice i-a dat puterea, chiar bolnav fiind, să realizeze unul din cele mai copleșitoare roluri. Cine putea crede, văzîndu-l în Richard al III-lea, că actorul care ducea pe umeri colosul shakespearian era pîndit la fiecare pas de moarte! Și nu voi uita niciodată seara ultimei premiere, cînd, scoțîndu-și masca, a apărut să mulțumească publicului cu frumosul său chip care-l amintea încă atât de mult pe Romeo al începuturilor. Lumina bucuriei, care-i iradia strălucitoare pe față în acele momente, se îmbina armonios cu zveltetea trupului, exprimînd parcă biruința vieții asupra bătrîneții și morții. Așa ne va rămîne în amintire, mereu proaspăt și plin de dăruire romantică, mereu învingător, George Vraca, imagine vie a cuvintelor adresate colegilor mai tineri în ultimul său articol publicat puțin înainte de a ne părăsi, chiar în aceste pagini: „Nu uitați un lucru: cel ce nu a dat artei totul, nu i-a dat nimic“.

Traian Șelmaru